

پژوهشی

بررسی تأثیرات ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی بر بحران هویت دانشجویان

عبدالرضا محمودی^{۱*}، فریده انصافداران^۲، هاشم کاکایی^۳

۱. * نویسنده مسئول: استادیار گروه معارف، مرکز تحقیقات قرآن، حدیث و طب دانشگاه علوم پزشکی شیراز، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، ایران، ar.mahmoudi313@yahoo.com

۲. مدرس گروه روان‌شناسی، مرکز تحقیقات قرآن، حدیث و طب دانشگاه علوم پزشکی شیراز، موسسه آموزش عالی غیرانتفاعی - غیردولتی فاطمیه(س) شیراز، شیراز، ایران

۳. استادیار گروه معارف، مرکز تحقیقات قرآن، حدیث و طب دانشگاه علوم پزشکی شیراز، دانشگاه علوم پزشکی شیراز، ایران

پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۰۶/۰۱

دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۱۲/۱۵

چکیده

زمینه و هدف: پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیرات مستقیم و غیرمستقیم ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی بر بحران هویت دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شیراز انجام شد.

روش: مطالعه حاضر از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش، شامل تمامی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهر شیراز می‌باشد. به دلیل شرایط حاکم بر جامعه، همه‌گیری کرونا و برگزاری کلاس‌ها به صورت مجازی تعداد ۳۰۰ نفر از اعضای جامعه به روش نمونه‌گیری در دسترس به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. داده‌ها با استفاده از پرسشنامه‌های استاندارد ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی، نگرش‌های ناکارآمد و بحران هویت جمع‌آوری و به روش تحلیل معادلات ساختاری و با استفاده از نرم افزار SPSS و Amos مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که مدل پیشنهادی از برازش خوبی برخوردار است. براساس نتایج حاصل از تحلیل معادلات ساختاری، ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی هم به صورت مستقیم و هم به صورت غیرمستقیم از طریق نگرش‌های ناکارآمد بر بحران هویت تأثیر دارند.

نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش نشانگر اهمیت ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی بر بحران هویت در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شیراز می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: ارزیابی نیازها، بحران هویت، روان‌شناسی شناختی، کارکرد ناهنجار شناختی

مقدمه

رشد، به طور مستقیم بر زندگی بزرگسالی فرد تأثیر می‌گذارد (۴). به اعتقاد اریکسون، بحران هویت، بخش جدایی‌ناپذیری از شکل‌گیری هویت است (۵، ۶). اریکسون این بحران را بهنجار قلمداد می‌کند؛ اما ناتوانی در برخورد و کنار آمدن با آن را نابهنجار می‌داند. زیرا فرد را از داشتن هویتی محکم محروم می‌سازد (۷). این سردرگمی بر تمامی رفتارهای فردی و اجتماعی انسان اثر می‌گذارد. ناتوانی در ایجاد ارتباط با همسالان، بازگشت (واپس‌روی)، عدم تعهد فکری به اهداف خاص، عدم تمایل به مذهب و مسلک خاص، عدم دستیابی به نظام باورها و ارزش‌ها، فقدان هدف در زندگی (۸)، گرایش به آسیب‌های اجتماعی (۹)، اختلالات رفتاری، هیجان‌پذیری، تمایلات وسواسی، گوشه‌گیری، تمایلات پارانویایی، افسردگی، تمایلات تهاجمی (پرخاشگری) و تمایلات ضداجتماعی از پیامدهای بحران هویت می‌باشند (۱۰). افرادی که هویت فردی مستقلی ندارند، در تنش‌ها و مسایل فردی، همراه با جو عاطفی حاکم بر محیط حرکت و اضطراب مزمن بالایی را تجربه می‌کنند و مستعد مشکلات روان

نوجوانی و اوایل جوانی مهمترین سال‌های زندگی فرد برای تجلی و شکل‌گیری هویت هستند (۱) که طی آن تغییرات زیادی در خصوصیات جسمی و روحی افراد رخ می‌دهد (۲). ورود به محیط جدید و تجربه‌های اجتماعی خاص این دوران، موجب می‌شود که فرد طی تعامل با محیط پیرامون، با سؤالاتی از قبیل: «من کیستم؟»، «اطرافیان من کیستند؟»، «چرا اطرافیان من اینگونه‌اند؟»، «چرا دیگران این گونه نیستند؟» مواجه شود. تلاش برای پاسخ دادن به این سؤالات منجر به شناخت خود و درک تمایز خود از محیط پیرامون می‌شود. هرچه توانایی فرد برای پاسخ به این قبیل سؤالات بیشتر باشد، توانایی او برای ارائه مجموعه صفات منسجم از خود بیشتر است که این امر، نشانگر هویت است. همچنین عدم توانایی فرد برای پاسخگویی به این قبیل سؤالات، نشانگر بحران هویت در اوست (۳). بحرانی که در این دوران رخ می‌دهد به عنوان سردرگمی هویت در مقابل نقش شناخته می‌شود. تجربیات به دست آمده در این مرحله از

شناختی و بروز نشانه‌های بیماری هستند (۱۱). در مقابل، شواهد نشان می‌دهد هویت فردی رشد یافته، در بهزیستی روان‌شناختی و سلامت روان تأثیر به‌سزایی دارد. اینگونه افراد کمتر در معرض رفتارهای پرخطر قرار می‌گیرند، روابط بین فردی و رفتار اجتماعی آنها مثبت‌تر است و در موقعیت‌های خاص کمتر پرخاشگر هستند (۱۲).

تحقیقات حوزه هویت در درجه اول بر نتایج مرتبط با شکل‌گیری هویت متمرکز شده است. درحالی که زمینه‌های اجتماعی تجربه‌های افراد در تجربه روان‌شناختی بحران هویت نقش دارند (۱۳)، توجه بسیار کمی به درک عناصر زمینه‌ای تسهیل‌کننده این فرآیند شده است. شناسایی عواملی که می‌تواند بر بحران هویت، به عنوان مهم‌ترین نشانه سلامت روان تأثیر گذار باشد، حائز اهمیت است (۱۴).

هویت دارای خاستگاهی است که از عوامل بیرونی و درونی و تعاملات نیازهای روان‌شناختی و اجتماعی افراد شکل می‌گیرد. افراد با کسب شناخت‌هایی که از منابع گوناگون به دست می‌آورند، وجود خود را غنا می‌بخشند و این شناخت‌ها هویت آنها را نیز می‌سازد (۱۵). شکل‌گیری هویت فقط منوط به دوره نوجوانی نیست؛ هویت یک فرآیند است، نه یک محصول. ساخت‌وساز هویتی، در سراسر زندگی، از تأثیرات اجتماعی و فرهنگی شکل می‌گیرد (۱۶) و مربوط به سراسر عمر انسان است که طی آن، شکل متعالی‌تری از انسجام فردی و نوآوری‌های اساسی اجتماعی در کل شخصیت فرد هویدا می‌شود (۱۷).

مطابق با نظریه خودتعیینی، تشکیل هویت در گرو برآورده شدن نیازهای بنیادین روان‌شناختی است (۱۸). در همین راستا، برخی مطالعات نشان دادند که ارضای نیازهای روان‌شناختی، سبک‌های پردازش هویت را تحت تأثیر قرار می‌دهند (۱۹). از جمله در پژوهش نقی پور و همکاران، ارتباط بین ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی و هویت در دانش‌آموزان دبیرستانی مورد تأیید قرار گرفته است (۲۰). مقدس و تابعی نیز در پژوهش خود به اهمیت ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی در تشکیل هویت اخلاقی دانشجویان رشته پزشکی اشاره کردند (۲۱).

براساس نظریه خودتعیینی، تجربه ارضای نیازهای بنیادین، افراد را به انرژی مجهز می‌کند که لازمه جست‌وجوی هویت و رفتارهای اکتشافی برای رسیدن به تعهد است. بافت اجتماعی که این نیازها را مورد حمایت قرار می‌دهد، خودپنداره، اهداف و رفتارهای هویت‌یابی را در افراد برانگیخته می‌کند (۲۲). در واقع هر چه افراد آزادی عمل بیشتری در دنبال کردن اهداف، ارزش‌ها و علایق خود داشته باشند (نیازخودمختاری) به احتمال بیشتر در فرایند هویت‌یابی، دست به جست و جو و اکتشاف می‌زنند. همچنین ارضای نیاز به شایستگی، با ایجاد احساس خودکارآمدی، به افراد انگیزه جست‌جو و بررسی می‌دهد و در نهایت حمایت عاطفی که در ارضای نیاز به ارتباط نمود پیدا می‌کند، با فراهم کردن پایگاه امن اکتشاف را تسهیل و بر تعهد افراد تأثیر گذار است چراکه حمایت‌های عاطفی، افراد را به

پایبندی به ارزش‌های هویتی انتخابی، سوق می‌دهد (۲۲). ازسوی دیگر، براساس دیدگاه شناختی، مشکلات بسیاری از افراد، ناشی از نگرش و طرز تلقی آنان از وقایع پیرامون است که خلق و احساساتشان آنها را سازمان می‌دهد. نقش باورها، نگرش‌ها و فرایندهای ذهنی دیگر در بسیاری از اختلالات و مشکلات رفتاری نشان داده شده و مشخص شده است که باورهای ناکارآمد می‌توانند رنج‌های افراد را تشدید کنند (۲۳). نگرش‌های ناکارآمد در واقع جزئی از باورهای واسطه‌ای ناکارآمد است که در کنار افکار خودکار در نظام شناختی فرد بر رفتار او تأثیر می‌گذارد (۲۴). این نگرش‌ها معیارهایی انعطاف‌ناپذیر و کمال‌گرایانه هستند که فرد از آن برای قضاوت درباره خود و دیگران استفاده می‌کند (۲۵) و باعث سوءگیری ادراک و فهم فرد از رویدادها شده، عملکرد و احساسات فرد را تحت تأثیر قرار داده و باعث آشفتگی‌های هیجانی می‌شود (۲۶)؛ لذا وجود نگرش‌های ناکارآمد، فرایند هویت‌یابی را که لازمه آن جست‌وجو، شناسایی اهداف و علایق و تعهد به ارزش‌ها است با اختلال مواجه می‌سازد و از آنجاییکه این نگرش‌ها در آسیب‌پذیری در برابر حوادث، واکنش به رویدادها و بروز علایم روان‌شناختی (۲۷) نقش ایفا می‌کند، برآنیم تا در این مطالعه نقش این نگرش‌ها را نیز در بحران هویت مورد بررسی قرار دهیم با وجود اینکه به لحاظ نظری، ارتباط بین ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی و هویت‌یابی مورد توجه قرار گرفته است، در پژوهشی نقش نگرش‌های ناکارآمد به‌طور مستقیم و یا به صورت واسطه‌ای در بحران هویت مدنظر قرار نگرفته است؛ لذا پژوهش حاضر به دنبال بررسی نقش ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی بر بحران هویت با توجه به نقش میانجی نگرش‌های ناکارآمد می‌باشد.

روش‌ها

پژوهش حاضر، یک پژوهش همبستگی از نوع تحلیل مسیراست که با هدف بررسی تأثیر مستقیم و غیرمستقیم ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی بر بحران هویت با توجه به نقش میانجی نگرش‌های ناکارآمد در دانشجویان دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی شیراز انجام شد. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی دانشجویان دانشکده پزشکی (حدود ۳۷۰۰ نفر) دانشگاه علوم پزشکی شیراز بود که با استفاده از جدول نمونه‌گیری مورگان تعداد ۳۰۰ نفر از اعضای جامعه به روش نمونه‌گیری تصادفی در دسترس (به دلیل همه‌گیری کرونا و برگزاری کلاس‌ها به صورت مجازی) به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها در مطالعه حاضر مجموعه‌ای از پرسشنامه‌های خودگزارشی شامل این موارد بود:

پرسشنامه ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی: پرسشنامه ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی (نسخه عمومی) که برای استفاده در جامعه ایرانی، این مقیاس به فارسی ترجمه، اعتباریابی

جدول ۱- یافته‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش

شاخص‌های توصیفی	میانگین	انحراف معیار
نیازهای بنیادین	۲۵/۹۲	۷/۲۰
روان‌شناختی	۲۵/۳۰	۶/۴۶
خودمختاری	۳۱	۷/۲۴
شایستگی	۸۲/۲۳	۱۷/۲۱
ارتباط	۲۹/۹۹	۷/۲۸
کل	۸/۷	۶/۵۷
نگرش‌های ناکارآمد		
بحران هویت		

برازش (GFI)، شاخص نیکویی برازش تعدیل (AGFI) یافته، شاخص برازندگی هنجار شده (NFI)، شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)، شاخص برازندگی افزایشی (IFI)، شاخص توکر - لویس (TLI) و جذر میانگین مجذور خطای تقریب (RMSEA) مورد بررسی قرار گرفتند. سطح معناداری برای تمام فرضیه‌های پژوهش $\alpha = 0.05$ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

تعداد ۳۰۰ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شیراز در این پژوهش شرکت کردند. که از میان شرکت‌کنندگان در پژوهش ۶۷/۱ درصد را خانم‌ها و ۳۲/۹ درصد را آقایان تشکیل دادند. ۸۳ درصد از شرکت‌کنندگان مجرد و ۲۷ درصد از آنان متأهل بودند. بیشترین فراوانی سن شرکت‌کنندگان مربوط به گروه سنی ۲۰ تا ۲۵ سال با فراوانی ۶۸/۸ درصد و کمترین فراوانی مربوط به گروه سنی ۳۰ تا ۳۵ سال با ۱/۵ درصد بود.

اطلاعات توصیفی متغیرهای پژوهش

جدول ۱ میانگین و انحراف معیار، نمره‌های متغیرهای پژوهش برای نمونه مورد بررسی را نشان می‌دهد.

مندرجات جدول ۲ همبستگی ساده بین متغیرها را نشان می‌دهد. همان‌گونه که مشاهده می‌شود رابطه بین تمام متغیرهای پژوهش معنی‌دار می‌باشد. برای آزمون هم‌زمان انگاره روابط مفروض، روش الگویابی معادلات ساختاری (SEM) اعمال شده است. برای تحلیل مدل بر اساس الگویابی معادلات ساختاری، داده‌ها باید کامل و بدون مقادیر گمشده (missing) باشند. در پژوهش حاضر از جایگزینی داده‌های گم شده با مقدار میانگین متغیر استفاده شد. هدف پژوهش حاضر ارزیابی مدل پیشنهادی زیر می‌باشد.

آزمون الگوی پیشنهادی از الگویابی معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار AMOS/18 استفاده شد. روابط واسطه‌ای الگوی نهایی نیز با استفاده از بوت استرپ (bootstrap) (آزمون خود راه‌انداز) نرم‌افزار AMOS/18 آزموده شدند. از آن جایی که در گام برآورد مدل، مشاهده پیشنهادی از برازندگی خوبی برخوردار بود، و همه مسیرها معنادار است، در نتیجه مدل پیشنهادی بدون نیاز به هیچ اصلاح یا حذف مسیر، برازندگی آن مورد تأیید قرار گرفت. شکل ۲، مدل پیشنهادی پژوهش حاضر را به همراه ضرایب مسیر نشان می‌دهد.

و در پژوهش‌های متعددی مورد استفاده قرار گرفته است (۲۸-۳۰). این مقیاس دارای ۲۱ گویه است و برآورده شدن سه نیاز خودپیروی (۷ گویه)، شایستگی (۶ گویه) و ارتباط (۸ گویه) را می‌سنجد. پاسخ‌ها براساس طیف لیکرت پنج درجه‌ای (۱ = کاملاً مخالفم تا ۵ = کاملاً موافقم) تنظیم شده است. پایایی این مقیاس در پژوهش‌های پیشین با استفاده از آلفای کرونباخ برای نیاز به خودپیروی ۰/۷۳، نیاز به شایستگی ۰/۸۱ و نیاز به ارتباط ۰/۶۳ و برای کل پرسشنامه ۰/۸۶ به دست آمد (۳۰). در پژوهش حاضر نیز پایایی این پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۳ به دست آمد.

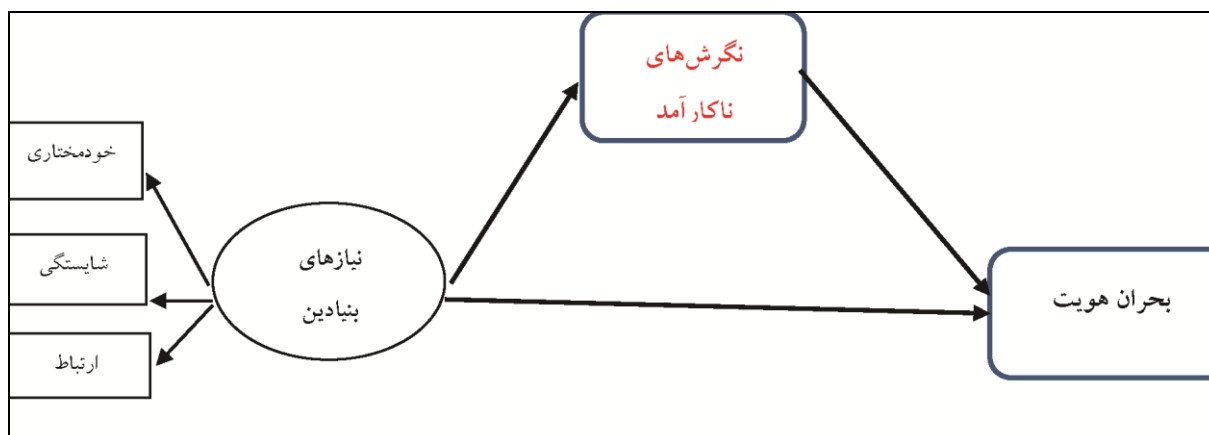
پرسشنامه نگرش‌های ناکارآمد: پرسشنامه نگرش‌های ناکارآمد وایزمن و بک (DAS-26) توسط وایزمن و بک (۱۹۷۸) بر مبنای نظریه بک در مورد محتوای ساختار شناختی در افسردگی تهیه شده است و شامل ۲۶ سوال است که بر اساس طیف لیکرت ۷ گزینه‌ای (کامل مخالفم تا کاملاً موافقم) نمره‌گذاری شده است و آلفای کرونباخ به دست آمده بالای ۷۰ درصد می‌باشد. پایایی این پرسشنامه در پژوهش حاضر ۰/۸۲ به دست آمد.

پرسشنامه بحران هویت: برای تعیین میزان بحران هویت، از پرسشنامه بحران هویت که توسط احمدی (۱۳۸۴) تدوین شده، استفاده شده است (۳۱). این پرسشنامه دارای ۳۰ ماده است و یک مقیاس پژوهشگر ساخته که میزان ابتلا به بحران هویت را با تأکید بر ۱۰ بخش مجزا مورد سنجش قرار می‌دهد. در تدوین این پرسشنامه، ابعاد مختلف تشخیصی بحران به صورت زیر دسته بندی شده است: اشکال در اهداف بلندمدت، تردید در انتخاب شغل، نداشتن الگوی مناسب برای رفاقت، نامتناسب بودن رفتار جنسی، اشکال در شناخت و معرفت مذهبی، بی‌توجهی به ارزش‌های اخلاقی، رعایت نکردن تعهد گروهی، داشتن دید منفی نسبت به خود، نداشتن روحیه تلاش و ابتکار و اختلال در تنظیم وقت. سنجش اعتبار این پرسشنامه، باتوجه به میزان ضریب آلفای کرونباخ محاسبه در تحقیق فیروزی ارمان و همکاران (۱۳۹۸) میزان آلفای کرونباخ ۰/۸۰ گزارش شده است (۳۲). پایایی این پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ در پژوهش حاضر ۰/۷۱ به دست آمد.

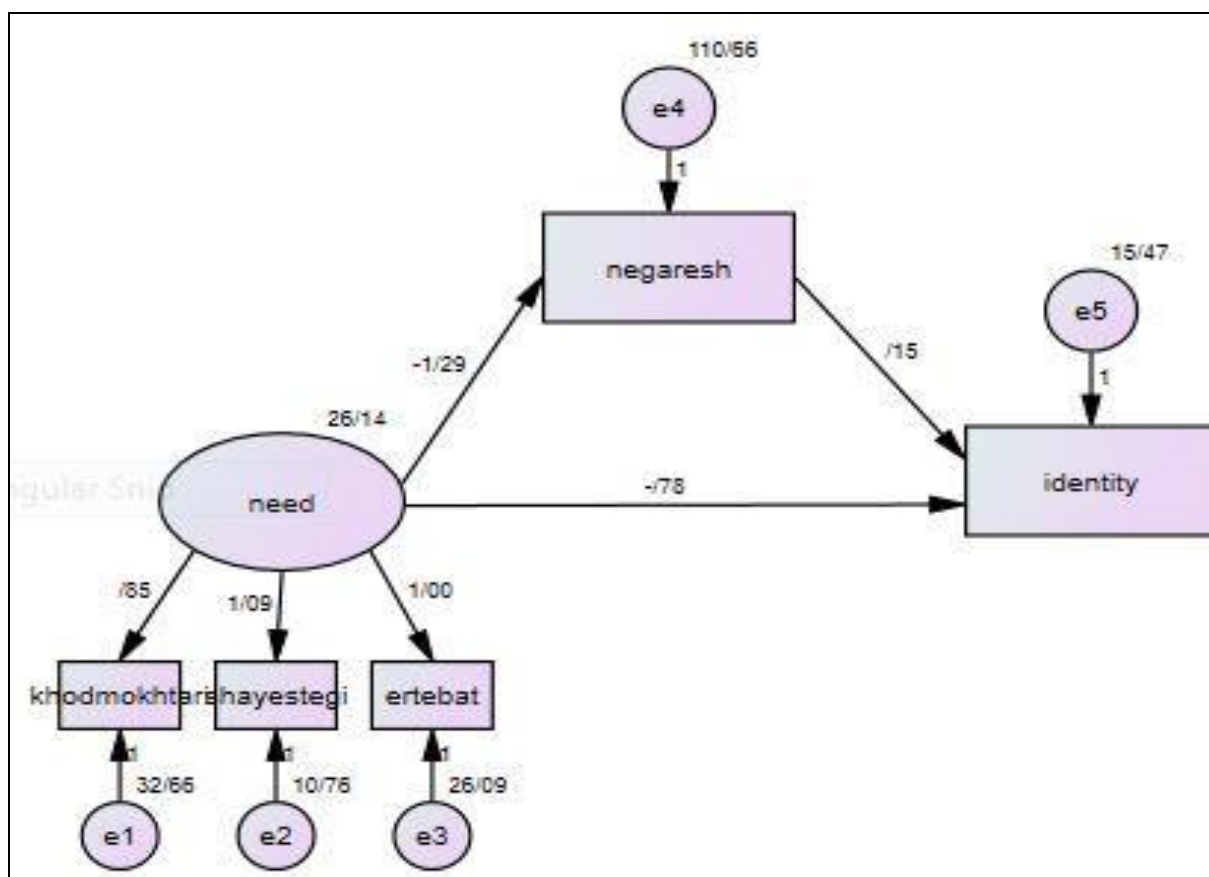
به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار Spss برای محاسبه یافته‌های توصیفی و جمعیت‌شناختی و برای بررسی برازندگی مدل و روابط علی بین متغیرها از نرم‌افزار Amos-16 استفاده شد. شاخص‌های برازش نسبت مجذور کای به درجه آزادی (χ^2/df)، شاخص نیکویی

جدول ۲- ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیرها		۱	۲	۳	۴	۵	۶
نیازهای بنیادین روان‌شناختی	خودمختاری	۱	-	-	-	-	-
	شایستگی	**۰/۵۴	۱	-	-	-	-
	ارتباط	**۰/۴۱	**۰/۶۰	۱	-	-	-
نگرش‌های ناکارآمد بحران هویت	کل	**۰/۷۹	**۰/۸۵	۰/۸۲**	۱	-	-
		**۰/۲۴	**۰/۴۶	**۰/۳۹	**۰/۴۴	۱	-
		**۰/۴۵	**۰/۶۵	**۰/۵۶	**۰/۶۶	**۰/۶۱	۱

شکل ۱- مدل پیشنهادی پژوهش

شکل ۲- برونداد مدل پیشنهادی همراه با ضرایب مسیرها

جدول ۳- شاخص‌های نیکویی برازش مدل پیشنهادی و نهایی پژوهش

شاخص‌های برازندگی	χ^2	df	χ^2/df	GFI	AGFI	IFI	TLI	CFI	NFI	RMSEA
مدل پیشنهادی و نهایی	۵/۶۶	۴	۱/۴۱	۰/۹۹۲	۰/۹۷۱	۰/۹۹۷	۰/۹۹۳	۰/۹۹۷	۰/۹۹۰	۰/۰۳۸

بحث و نتیجه‌گیری

در این مقاله روابط بین ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی، نگرش‌های ناکارآمد و بحران هویت به‌طور نظری مورد بررسی قرار گرفت. نتایج تحلیل همبستگی و تحلیل مسیر مشخص کرد که ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی قادر است هم به‌طور مستقیم و هم به‌طور غیرمستقیم از طریق نگرش‌های ناکارآمد، بحران هویت را در دانشجویان تحت تأثیر قرار دهد که تأثیر ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی به‌طور مستقیم $\beta = -0/60$ و $P < 0/000$ است؛ اما به‌صورت غیرمستقیم و از طریق نگرش‌های ناکارآمد این رابطه تضعیف شده و کمتر از حالت تأثیر مستقیم می‌شود ($\beta = -0/15$ و $P < 0/005$). نتایج آزمون استنباطی، فرضیه‌های تحقیق را مبنی بر تأثیر مستقیم و غیرمستقیم ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی بر بحران هویت تأیید می‌کند. نتایج پژوهش حاضر نشان داد که با ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی، بحران هویت کمتر می‌شود و ارضای نیازهای بنیادی روان‌شناختی تأثیر منفی معنادار بر بحران هویت دارند. این یافته در راستای نظریه خودتعیینی و همسو با پژوهش‌های پیشین است (۲۰، ۲۱ و ۳۰).

نیازهای بنیادین روان‌شناختی، تمایلات درونی و جهان‌شمولی هستند که برآورده کردن آنها برای رشد روان‌شناختی بهینه، یکپارچگی شخصیت و بهزیستی ضروری است (۳۳). انسان‌ها دارای سه نیاز بنیادین روان‌شناختی هستند. نیاز به خودمختاری، نیاز به شایستگی و نیاز به ارتباط (۳۴). است. نیاز به خودمختار، به این معنا که فرد احساس کند خودش رفتار را جهت می‌دهد، قادر به انتخاب کردن است و ارزش‌ها و

باتوجه به نتایج مندرج در جدول ۳، شاخص‌های برازندگی مدل پیشنهادی و نهایی شامل شاخص مجذور خی ($\chi^2=5/66$)، مجذور خی نسبی ($\chi^2/df = 1/41$)، شاخص نیکویی برازش ($GFI=0/992$)، شاخص نیکویی برازش انطباقی ($AGFI = 0/971$)، شاخص برازش مقایسه‌ای ($CFI = 0/997$)، شاخص برازندگی افزایش ($IFI = 0/997$)، شاخص برازندگی توکر-لویس ($TLI = 0/993$) و جذر میانگین مجذورات خطای تقریب ($RMSEA=0/038$) حاکی از برازش بسیار خوب مدل است. بنابراین مدل پیشنهادی از برازندگی بسیار خوبی برخوردار است، جدول ۴ مسیرها و ضرایب استاندارد آنها در الگوی پیشنهادی و نهایی را نشان می‌دهد که براساس نتایج نشان داده شده همه‌ی ضرایب مسیر مربوط به مدل نهایی معنی‌دار هستند.

براساس ضرایب مسیر استاندارد و مقادیر بحرانی متناظر ارائه شده در جدول ۳، ملاحظه می‌شود که همه مسیرهای مستقیم معنی‌دار می‌باشند. نتایج آزمون مسیرهای غیرمستقیم با یک متغیر میانجی با استفاده از روش پریچر و هیوز (۲۰۰۸) بر روی نرم‌افزار Amos در جدول ۴ آمده است.

با توجه به نتایج مندرج در جدول ۵ مشخص شده است که حد پایین و حد بالای رابطه میان متغیرهای پژوهش از طریق متغیر میانجی (نگرش‌های ناکارآمد)، صفر را در بر نمی‌گیرد، سطح اطمینان برای این فاصله اطمینان ۹۵ درصد و تعداد نمونه‌گیری مجدد بوت استرپ ۵۰۰۰ است. با توجه به اینکه صفر بیرون از این فاصله اطمینان قرار می‌گیرد، که این بیانگر معنی‌داری مسیرهای غیرمستقیم است؛ لذا ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی از طریق نگرش‌های ناکارآمد به‌طور مستقیم نیز بر بحران هویت دانشجویان تأثیر معنادار دارد.

جدول ۴- الگوی ساختاری: مسیرها و ضرایب استاندارد مربوط به اثرات مستقیم بین متغیرهای پژوهش در مدل پیشنهادی و نهایی

مسیر	مدل پیشنهادی و نهایی	
	برآورد استاندارد	سطح معنی‌داری (p)
ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی $\rightarrow$ نگرش‌های ناکارآمد	-۰/۵۳	p = ۰/۰۰۰
ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی $\rightarrow$ بحران هویت	-۰/۶۰	p = ۰/۰۰۰
نگرش‌های ناکارآمد $\rightarrow$ بحران هویت	۰/۲۹	p = ۰/۰۰۰

جدول ۵- نتایج بوت استرپ مربوط به رابطه غیر مستقیم در مدل پیشنهادی و نهایی پژوهش

مسیر	مقدار بوت استرپ	سطح معناداری	حد پایین	حد بالا
ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی $\rightarrow$ نگرش‌های ناکارآمد $\rightarrow$ بحران هویت	-۰/۱۵	p = ۰/۰۰۵	-۰/۲۰۷	-۰/۱۰۸

اهدافش را خود از روی اراده انتخاب کرده و برای وی با معنا هستند (۳۵) نیاز به شایستگی به تمایل افراد به تسلط بر اعمال خود، محیط پیرامون و احساس کارآمدی اشاره دارد (۳۴) و نیاز به ارتباط نشانگر تمایل افراد به برخورداری از احترام متقابل و احساس تعلق به دیگران، به ویژه د یگران مهم است (۲۲). در این میان، آنچه که مهم به نظر می رسد ارتباط بین ارضاء این نیازها و شکل گیری هویت است (۳۶). اریکسون معتقد است اگر هویت شخصی جوان در طول زمان و براساس تجربیات حاصل از برخورد صحیح اجتماعی شکل بگیرد و جوان خود را بشناسد و از دیگران جدا سازد، تعادل روانی او تضمین و هویت یابی به شکل مثبت اتفاق می افتد. ولی اگر به جای خود آگاهی و تشکیل هویت مثبت، دچار ابهام نقش شود، هماهنگی و تعادل او به هم می خورد و به بحران هویت دچار می شود. بنابراین رشد و تکامل وابسته به حل این بحران است. ارضاء نیازهای بنیادین روان شناختی از جمله عوامل تأثیرگذار بر هویت یابی می باشد (۲۱). برای گذر از این بحران و درگیر شدن در فرایند هویت یابی، انرژی و انگیزه ای لازم است که این نیروی محرکه، به وسیله ارضای نیاز به خودمختاری فراهم می شود. مواجهه با چالش های متعدد در فرایند هویت یابی، امری اجتناب ناپذیر است که مستلزم برخورداری از احساس کفایت و شایستگی در برخورد با این چالش هاست؛ لذا افرادی که در ارضاء نیازهای بنیادی روان شناختی به ویژه ارضاء نیاز به شایستگی تقویت شده اند، انگیزه لازم برای مقابله با چالش های مسیر هویت یابی را دارند و بهتر می توانند در این مسیر پر پیچ و خم گام بردارند. در مرحله آخر هویت یابی، می بایست افراد به اهداف، ارزش ها و انتظارات متناسب با هویت تعیین شده بایبند و متعهد باشند. تعهد به ارزش ها و انتظارات خانوادگی و اجتماعی مستلزم احساس تعلق به خانواده و اجتماع است و در صورت وجود حس تعلق به دیگر افراد است که فرد به رعایت اصول و ارزش ها پایبند می ماند، این حس تعلق در ارضاء نیاز به ارتباط نهفته است. تا زمانی که نیاز بنیادی ارتباط ارضاء نشده باشد، فرد احساس تعلق و دل بستگی نداشته و در نتیجه متعهد ماندن به اصول و ارزش ها و حتی هویت کسب شده برایش دشوار می نماید.

در تبیین تأثیر نگرش های ناکارآمد بر بحران هویت می توان گفت، باورها و مفروضه های فرد می تواند در مورد ماهیت و چگونگی اشیا، پدیده ها و اشخاص باشد. هر شخص با توجه به فرض های خود نسبت به موقعیت های مختلف واکنش نشان می دهد و آنها نه تنها اعمال شخص را هدایت می کنند؛ بلکه مبنایی برای تفسیرها و انتظارات او به شمار

می آیند چرا که افراد باورها و مفروضه هایی درباره چگونگی رفتار اشخاص و روابط میان فردی دارند؛ بنابراین هرگونه نقص و اشکال در این باورها و مفروضه ها موجب تولید پاسخ های رفتاری و هیجانی اشتباه و نامتناسب می شود. مفروضه ها و باورهای مختل موجب پیش بینی های سوگیرانه و جهت دار از یک موقعیت شده و پاسخ توجه انتخابی فرد را به دنبال خواهد داشت از طرفی توجه انتخابی خود موجب می شود که شخص به نشانه ها علائم خاصی که منطبق با باورها و مفروضه های بنیادین مختلفش باشد، بیشتر حساس و مراقب باشد بدین ترتیب یک حلقه معیوب خود تداوم بخش شکل می گیرد (۲۳). این حلقه معیوب از افکار و باورها، اطلاعات دریافتی را در فرایند هویت یابی تحریف کرده و باعث می شود فرد ادراکات خود را به شناخت ها، سازماندهی کرده و اهداف خود را برآن اساس وضع و رفتار خود را ارزشیابی و اصلاح نماید و به شیوه خود در زندگی با حوادث مقابله کند. این مفروضه های اساسی، در اصل ماتریسی شخصی از معنا و ارزش، شکل می دهند. تفاوت مفروضه های ناسازگار با انواع سازگار در این است که انواع ناسازگار، نامناسب، انعطاف ناپذیر و افراطی هستند (۳۷). لذا نگرش های ناکارآمد در ارزیابی از موقعیت فرد را دچار خطا کرده و لازمه تشکیل هویت منسجم را که ارزیابی منطقی و سازگار است با مشکل مواجه کرده و در نتیجه فرد، در هویت یابی با بحران مواجه می شود.

به دلیل شرایط حاکم بر جامعه (همه گیری کرونا) و برگزاری کلاس های دانشگاه به صورت مجازی، دسترسی به نمونه تصادفی دانشجویان میسر نبود و ناگزیر از روش نمونه گیری در دسترس استفاده شد که از جمله محدودیت های پژوهش حاضر می باشد. همچنین محدود بودن جامعه آماری به دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شیراز، تعمیم نتایج به دانشجویان سایر رشته ها و دانشگاه ها را با محدودیت مواجه می سازد. پیشنهاد می شود سایر متغیرهای تأثیرگذار بر بحران هویت در حوزه های مختلف شناختی، خانوادگی، اجتماعی و آموزشی نیز مورد بررسی قرار گیرد. همچنین مقایسه بحران هویت در دانشجویان دختر و پسر و سایر پیامدهای مرتبط با بحران هویت از دیگر پیشنهاد های پژوهشی مقاله حاضر می باشد.

ضمن تشکر و قدردانی از تمامی دانشجویان شرکت کننده در پژوهش، مقاله فوق برگرفته از طرح تحقیقاتی مصوب دانشگاه علوم پزشکی شیراز با کد ۲۵۴۹۶ و مصوب کمیته تخصصی اخلاق در پژوهش است.

Original

Investigating the Effects of Satisfaction of Basic Psychological Needs on the Identity Crisis of Students

AbdolReza Mahmoudi^{*1}, Faride Ensafdar², Hashem Kakaee³

1. ***Corresponding Author:** Professor, Department of Education, Research Center of Quran, Hadith and Medicine, Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran. Assistant Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran, ar.mahmoudi313@yahoo.com
2. Psychology, Research Center of Quran, Hadith and Medicine, Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran Fatemeh Institute of Higher Education, Shiraz, Iran
3. Education, Research Center of Quran, Hadith and Medicine, Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran. Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran

Abstract

Background: The aim of this study was to investigate the direct and indirect effects of satisfying basic psychological needs on the identity crisis of students of Shiraz University of Medical Sciences.

Methods: The present study is a correlational study. The statistical population of the study includes all students of Shiraz University of Medical Sciences. Due to the prevailing conditions in the community and the corona pandemic, 300 members of the community were selected as the research sample by available sampling method. Data were collected using standard questionnaires that evaluated satisfaction of basic psychological needs, dysfunctional attitudes, and identity crisis and were analyzed by structural equation analysis using SPSS and Amos software.

Results: The results showed that the proposed model has a good fit. Based on the results of structural equation analysis, satisfaction of basic psychological needs, affects the identity crisis both directly and indirectly via dysfunctional attitudes.

Conclusion: The results of this research demonstrated the importance of satisfaction of basic psychological needs on identity crisis in students of Shiraz University of Medical Sciences.

Keywords: Cognitive Dysfunction, Cognitive Psychology, Needs Assessment, Identity Crisis

منابع

1. Stansfield KH, Kirstein CL. The effects of novelty on behavior in adolescent versus adult rats. *Dev Psychobiol* 2005; 48(1): 10-15.
2. BahmanBeigloo RT, Khosravi S. Identity Crisis and Social Adjustment in Nomadic and Shiraz Adolescents: A Causal-Comparative study. *Current context of education and psychology in Europe and Asia* 2021; 9(3): e1249.
3. Moridi MR, Taqi Zadegan M. Identity Crisis Among High School Students; A Case Study In Lar. *National Studies* 2008; 8 (2): 145-168. [In Persian]
4. Zamani G, Zamani M. Analysis of the relationship between identity base and social development of male students living in Tehran. *Journal of Psychological Studies and Educational Sciences* 2017; 17(10): 45-54. [In Persian]
5. Eriksons EH. *Identities: Jaunība un krīze*. Riga, Latvia: Jumava; 1998.
6. Baumeister RF, Vohs KD. *Encyclopedia of Social Psychology*. California: SAGE Publications; 2007.
7. Kakia L. The effect of group counseling based on reality therapy on the identity crisis of middle school students. *Journal of Mental Health Principles* 2010; 12(1): 430-437. [In Persian]
8. Solgi M, Saleh Sedghpour B, Heidari H, Aghapour E. Analysis of Elements and Components of Individual Identity in Iran. *Social-Cultural Strategy Quarterly* 2018; 7(27): 299-335. [In Persian]
9. Issaei M. The Role of Identity Crisis, Perception of Self-Efficacy and Self-Supervision in Predicting Social Injuries. Doctoral Dissertation, Ardabil: University of Mohaghegh Ardabili, Faculty of Educational Sciences and Psychology; 2017. [In Persian]
10. Babadsar F. Investigating the Relationship between Identity Crisis and Behavioral Disorders. Doctoral Dissertation, Tehran: Allameh Tabatabai University, Faculty of Educational Sciences and Psychology; 2010. [In Persian]
11. Solgi M, Heidari H, Saleh Sadeghpour B, Aghapour E. Investigating the relationship between the national dimension of individual identity and individual differentiation through the mediation of mass communication and the cycle of social identity. *Consulting research* 2020; 18(70): 161-178. [In Persian]
12. Schwartz SJ, Unger JB, Meca A, Lorenzo-Blanco EI, Baezconde Barganati L, Cano MA, Pattarroyo M. Personal identity development in Hispanic immigrant adolescents: Links with positive psychological functioning, depressive symptoms, and externalizing problems. *J Youth Adolesc* 2017; 46(4): 898-913.
13. Shahr-e Arai M. *Psychology of Adolescent Development*. Tehran: Scientific Publishing; 2005. [In Persian]
14. Marashian F, Safarzadeh S. The Relations of Adherence to Islamic Beliefs and Affective Family Climate with Identity Crisis among the Female Students. *Journal of woman and culture* 2018, 9(34): 81-94. [In Persian]
15. Berk LE. *Development Through The Lifespan*. Translated by Y. Seyed Mohammadi. Tehran: Arasbaran; 2013. [In Persian]
16. Stobaus CD, Mosquera JJM. *Positive Psychology and Emotional Schedule: Building Healthy Self-Construction*. Psychology 2014; 5(56): 533-540.

17. Noonan HW. *Personal Identity*. London: Routledge; 2019.
18. Ryan RM, Deci EL. On assimilating identities to the self: A self-determination theory perspective on internalization and integrity within cultures. In: Leary MR, Tangney JP, editors. *Handbook of self and identity*. New York: Guilford; 2003. p. 253–272.
19. Gholamali Lavasani M, Khezri Azar H, Amani J, Alizadeh S. Academic achievement in university: The role of basic psychological needs and identity styles. *Training and Learning Researches* 2011; 2: 25-38. [In Persian]
20. Naghipour Ghezelcheh M, Sotoudeh Z, Khosravi S, Honarparvaran N. Relationship of identity with autonomy, competence and relatedness in high school adolescents. *Cultural-Educational Quarterly of Women and Family* 2015; 27: 59-81. [In Persian]
21. Moghadas Z, Tabeei Z. Role of Basic Psychological Needs in Moral Identity. *Ethics in Science and Technology* 2020; 15(1): 22-26. [In Persian]
22. Luyckx K, Vansteenkiste M, Goossens L, Duriez B. Basic need satisfaction and identity formation: Bridging self-determination theory and process-oriented identity research. *J Couns Psychol* 2009; 56: 276–288.
23. Ellis A. *Overcoming destructive beliefs, feelings, and behaviors*. Amherst, NY: Prometheus Book; 2001.
24. Eini H, Fayyaz I. Investigating the relationship between dysfunctional beliefs and coping styles with tendency to high-risk behaviors in 14 to 18-year-old high school girls in Qom. *Journal of Research in educational systems* 2016; 10(32): 208-234. [In Persian]
25. Salehzadeh M, Najafi M. Effectiveness of cognitive– behavioral therapy on dysfunctional attitudes in epileptic patients. *Journal of Shahid Sadoughi University of Medical Sciences* 2011; 19(3): 377-87. [In Persian]
26. Hejazi M, Aghayari S, Jarchi A. Comparison of dysfunctional attitudes, cognitive distortions and difficulty in emotion regulation People with substance abuse and normal people. *Quarterly Journal of Research on Addiction* 2016; 10(39): 231-248. [In Persian]
27. Lewinshon PM, Joiner TE, Rhode P. Evaluation of cognitive diathesis stress models in predictive major depressive disorder in adolescents. *J Abnorm Psychol* 2001; 110(2): 203-215.
28. Gagné M. The role of autonomy support and autonomy orientation in prosocially behavior engagement. *Motiv Emot* 2003; 27(3): 199–223.
29. Daftarchi E, Sheikholeslami R. The role of satisfying basic psychological needs in students' goal orientations. *Journal of Psychology* 2013; 67: 330- 347. [In Persian]
30. Sheikholeslami R, Daftarchi E. The prediction of students' subjective vitality by goal orientations and basic psychological needs. *Journal of Psychology* 2016; 74: 147-174. [In Persian]
31. Saatchi M, Kamkari K, Askarian M. *Psychological tests*. Tehran: Arasbaran; 2011. [In Persian]
32. Firoozi Arnan R, Alamardani S, Babapour Khairuddin J, Khanjani Z. Relationship Between Religious Beliefs And Identity Crisis With Drug Abuse Tendency. *Islamic Perspective on Educational Science* 2019; 7(12): 103-117. [In Persian]
33. Jang H, Reeve J, Halosic M. A new autonomy-supportive way of teaching that increases conceptual learning: Teaching in students' preferred ways. *J Exp Educ* 2016; 84(4): 686–701 .
34. Martela F, Ryan RM, Steger MF. Meaningfulness as Satisfaction of Autonomy, Competence, Relatedness, and Beneficence: Comparing the Four Satisfactions and Positive Affect as Predictors of Meaning in Life. *J Happiness Stud* 2018; 19(5): 1261–1282.
35. Kaplan H, Assor A. Enhancing autonomy-supportive I-Thou dialogue in schools: conceptualization and socio-emotional effects of an intervention program. *Soc Psychol Educ* 2012; 15(2): 251-269.
36. La Guardia JG. Developing who I am: A self-determination theory approach to the establishment of healthy identities. *Educ Psychol* 2009; 44(2): 90–104.
37. Imani S, Alkhaleel Y, Shokri O. The relationship between dysfunctional attitudes and social anxiety in adolescents Student: The mediating role of emotion regulation. *Journal of Educational Psychology Studies* 2019, 16(33): 1-26. [In Persian]